

Nałęcz, Tomasz

"Polityczne oblicze Gdyni w latach 1920-1939", Mieczysław Widernik, Gdańsk 1977 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 70/1, 183-184

1979

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

czonych kompromisową formułą z października 1921 i po krótkim okresie przewagi francuskiej w Europie nastąpiły, zdaniem autora, lata coraz dalej idącej ustepliwości Zachodu wobec roszczeń niemieckich. Na krótko i to tylko pozornie zmieniło sytuację dojście Hitlera do władzy. Polsko-niemiecka deklaracja o nieagresji i na tym odcinku przejściowo wyciszyła spory. Odżyły one w 1938 r. wraz z nowym etapem polityki Rzeszy wobec Polski.

Godzi się podkreślić, iż problematyka górnośląska pozwoliła autorowi ukazać ewolucję polityki europejskiej od podpisania układu pokojowego w Wersalu po wybuch drugiej wojny światowej.

T. N.

Andrzej Zakrzewski, *Wincenty Witos. Chłopski polityk i mąż stanu*, LSW, Warszawa 1977, s. 342.

Książka jest obszernym studium biograficznym Wincentego Witosa, przy czym autor koncentruje się na działalności politycznej przywódcy PSL „Piasta”. Praca wnosi cenny wkład do badań nad historią ruchu ludowego i szerzej — nad najnowszymi dziejami Polski; z jednej strony ze względu na wagę podjętego tematu, z drugiej zaś z powodu wywiązania się autora z postawionego zadania. Zakrzewski śledzi działalność polityczną Witosa na tle wielu środowisk, w których on żył, obracał się i tworzył. Ponieważ bohater książki był postacią bardzo aktywną i przez wiele lat ważącą na polskim życiu politycznym otrzymaliśmy pracę z rozbudowaną i wielowątkową narracją.

Książka składa się z 8 rozdziałów, których chronologiczny układ ukazuje kolejne etapy życia Witosa; stąd np. tytuły rozdziałów: „Od maja do Brześcia”, „Na czeskiej tułaczce” itd. A. Zakrzewski wykorzystał wiele materiałów archiwalnych, rękopiśmiennych, prasę. Zebrał też kilkanaście relacji, dotarł do zbiorów prywatnych, odnalazł dwa (z okresu drugiej wojny światowej) rękopisy Witosa. Autor w interesującym wstępie ukazuje różnorodne i niebagatelne trudności nie ułatwiające przygotowania biografii postaci, która przez wiele lat aż po dzień dzisiejszy wywoływała rozliczne kontrowersje.

Zwraca uwagę staranna edycja książki (wzbogaconej ciekawymi zdjęciami), przygotowanej przez Ludową Spółdzielnię Wydawniczą.

W. W.

Mieczysław Widernik, *Polityczne oblicze Gdyni w latach 1920—1939*, Wydawnictwo Uczelniane Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 1977, s. 242.

Monografia nie jest pierwszą pracą poświęconą dziejom Gdyni. To jedno z największych osiągnięć Drugiej Rzeczypospolitej od dawna przyciągało uwagę historyków (przede wszystkim D. Steyera). Dotychczasowe badania koncentrowały się jednak na problematyce gospodarczej oraz na zagadnieniach ruchu robotniczego. Poza podsumowaniem tej wiedzy prezentowana rozprawa zawiera nowe ustalenia, oparte na archiwaliach przechowywanych w Centralnym Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, Centralnym Archiwum KC PZPR, Archiwum Akt Nowych, Centralnym Archiwum Wojskowym, Wojewódzkich Archiwach Państwowych w Gdańsku i Bydgoszczy.

Podporządkowane zasadzie chronologicznej rozdziały omawiają kolejno: położenie ludności miasta w dwudziestoleciu międzywojennym, początki życia politycznego w latach 1920—1930, polityczne konsekwencje wielkiego kryzysu ekonomicznego, oraz układ sił w drugiej połowie lat trzydziestych. Zdaniem autora, życie polityczne Gdyni determinował przede wszystkim dynamiczny rozwój portu. Z liczącej w 1920 r. 400 mieszkańców rybackiej wioski Gdynia przeistoczyła się do r. 1939 w wielkie 120-tysięczne miasto. Konflikty towarzyszące temu nie występującemu nigdzie indziej w Polsce wzrostowi, głównie zaś brak pracy i mieszkań, drożyzna artykułów spożywczych, nieuregulowane warunki pracy i płacy, sprzyjały pozyskiwaniu zwolenników przez partie robotnicze. Początkowo dominowała mocno zakorzeniona na Pomorzu Narodowa Partia Robotnicza, która stopniowo traciła jednak wpływ na rzecz Polskiej Partii Socjalistycznej. Duże znaczenie do działalności w Gdyni przywiązywali też komuniści. Polityczną działalność sanacji ułatwiały niewątpliwe sukcesy towarzyszące budowie portu. W tak wyjątkowych warunkach, mimo pewnych odrębności, życie polityczne Gdyni nie odbiegało jednak w sposób zasadniczy od ogólnokrajowych układów i procesów politycznych.

T. N.

Anna Garlicka, *Polska — Jugosławia 1934—1939. Z dziejów stosunków politycznych*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich — Wydawnictwo, Wrocław—Warszawa—Kraków—Gdańsk 1977, s. 226.

Praca A. Garlickiej jest monografią stosunków politycznych między Polską a Jugosławią i zawiera szczegółową analizę gry dyplomatycznej Warszawy i Belgradu na arenie międzynarodowej w latach 1934—1939. Bazę źródłową stanowią przede wszystkim krajowe materiały archiwalne, akta Ministerstwa Spraw Zagranicznych w Archiwum Akt Nowych, zbiory Centralnego Archiwum Ministerstwa Spraw Wewnętrznych (zwłaszcza cenny zespół Studium ogólnego Oddziału II Sztabu Głównego), akta Ministerstwa Spraw Wojskowych i Sztabu Generalnego WP. Ponadto autorka wykorzystała jugosłowiańską prasę codzienną z okresu międzywojennego, literaturę pamiętnikarską i naukową.

Zasadniczą część książki tworzą trzy rozdziały ułożone chronologicznie: „Polska i Jugosławia wobec zabiegów o pakt bezpieczeństwa zbiorowego (1934—1935)”; „Polska i Jugosławia w latach walki o utrzymanie niezależności politycznej od mocarstw (jesień 1935 — wiosna 1937)”; „Polska i Jugosławia u progu II wojny światowej (lata 1937 — jesień 1939)”. Monografia zawiera także rozdział omawiający sytuację polityczną Jugosławii do 1934 r. Cezurę wyznaczają „nie tyle dwustronne relacje, co przede wszystkim stanowisko Polski i Jugosławii wobec pewnych wspólnych punktów odniesienia sąsiadów i mocarstw oraz problemów ogólnoeuropejskich związanych z utrzymaniem ładu wersalskiego”. Stosunki te były więc po części wypadkową zabiegów dyplomacji polskiej, aktywnej także w Belgradzie, której przyświecała w tym okresie idea utworzenia wokół Polski bloku państw, stanowiącego przeciwwagę dla mocarstw europejskich.

W. W.

Eugeniusz Duraczyński, *Kontrowersje i konflikty 1939—1941*, PWN, Warszawa 1977, s. 440.

Praca ukazuje mechanizmy myślenia i działania politycznego zrodzone w latach 1939—1941 w „kręgu burżuazyjnej, bądź burżuazyjno-liberalnej myśli